

אשה בצפורני החוק

לקיים את מצוות הייבום כלשונה וככתבה, לכוא על אשת המת ועל נחלתו, לזכות בעולם הזה ובעולם הבא גם יחד. תוכנית שגועונית, מנוגדת לכל הגיון ולכל רגש אנושי? כלל לא. בישראל 1955, בה ממשיכים לעמוד בתוקפם החוקים שנתן משה לעמו במדבר. תחילה החליט לנסות להפעיל את תוכניתו בהסכמת שני הצדדים. אחרי שהסכמת הצד האחד — הוא עצמו — היתה מיבטחת, ניסה לרכך את לב גיסתו האבלה. סיפרה חנה: "אם כי לא קיימנו יחסים קרובים עם מורגן, חשבתי שלאחר מות אחי התרכך ליבו. היות ולא היו לי קרובים אחרים, ביקרתי במשרדורביתו ברחוב הרצל, על מנת למצוא בו

כי ישבו אחים יחדיו ומח אחד מהם ובן אין לה. לאחתיה אשת המת החוצה לאיש זר, יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה וייבמה. והיה הבכור אשר תלו יקום עלישם אחיו המת ולא יימחה שמו מישראל ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו, ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה: מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל, לא אבה יבמי. וקראו לו זקני עירו וידברו אליו, ועמד ואמר: לא תפצת לקחתה. ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחצצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה: ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו. וקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל. (דברים, כ"ה, ח"י)

המחלה תקפה את חיים גוטרמן בגיל 47, לפני שנתיים, בפחאומיות רבה. לא פחות סתאומי היה מותו, לאחר ימים אחדים, בבית-חולים ירושלמי. המנוחה, שהשאיר אחריו אחים, אחיות, דודנים ודודניות, לא הספיק לערוך צוואה, החזין את נשמתו לבוראו מבלי להביע את רצונו לגבי הרכוש הרב שהשאיר אחריו בעולם הזה. הוא השאיר אחריו גם אשה צעירה (38), חנה (אני) שמה.

לחנה לא היתה זאת הפעם הראשונה להתאלמן: בעלותה ארצה, לפני 20 שנה, היתה נשואה לתעשיין ארוזין פולאק, בעל בית חרושת למכרשות, שנהרג בפרוץ מלחמת השחרור, בהיותו בן 43, בהפצצת תל-אביב עלידי המצרים.

אסונה השני היה מוכא לא פחות. את גוטרמן הכירה חנה לפני 15 שנה, שעה ששירתה כקצינה במשמר האורחי, בו היה בעלה-לעתיד טוראי פשוט. כבר בימים הם נכנס לתמונה אחיו הבכור של בעלה, שנקרא אז בשם מאיר גוטרמן. ניסה לחזר ארסות אחיו הצעיר. מאיר, הרחוק, הזמין את חנה פעמים רבות לביתו, הבטיח להראות לה את אוסף צילומיו, אולם כמעט תמיד נתקל בסירוב מוחלט.

ריב עם הבעל, אהבה לאשה

חיזור זה הסתיים באורח טבעי לאחר התפרקות המשמר האורחי, בו שירת גם מאיר גוטרמן, במשך השנים הרבות שחלפו מאז לא התראו השניים יותר מעשר פעמים.

האח הבכור חידש את חיזוריו רק כעבור למעלה מעשר שנים, מיד לאחר מות אחיו, בעלה של חנה. עתה היה מצויין בשם חוש — שם עברי מקורי, לדבריו — מורגן אינשאוטוב, ובתוספת נכבדה של שנים שהביאוהו עד לגיל השבעים. במשך כל השנים הללו לא עשה רוב חיל. אינשאוטוב, בעל פני העטוף, שאף בשעתו להיות עורך-דין, אולם לא הגיע לכך, הסתפק במקום זאת בקרובו לרישום פטנטים. כאדם שדון ומסוגר, היו יחסיו עם קרוביו מתוחים ביותר. עם אחיו חיים, בעלה המנוח של חנה, היה ביחסיריב תמידיים, למרות מאמציה של חנה לפשר ביניהם.

למרות זאת, הגיש לו אחיו, שהיה בעל ביהמלאכה לעיבוד פסולת טקסטיל, עזרה מפעם לפעם, אותה קיבל אינשאאוטוב בפניו ועזמות ולא הכרת טובה. היו יחסיו עם שאר בניה המשפחה לא היו תקינים. הלהחית אחיו שכר לעצמו מונית נפרדת, לא התערב בקהלאבאלים, ולאחר זמן-מה התנפל יום אחד באגרופו על אחותו וגיטו בטענה כי הם מבזבזים את ירושת אחיו.

כמה את יפה כאכלך!

היתה לו, לאינשאאוטוב, סיבה רצינית לדאוג לגורל ה"ירושה": הוא ראה אותה פשוט כשייכת לו, ולו בלבד. מיד לאחר מות אחיו נינצנץ במוחו הרעיון הגדול אודות הבטנה היכול לחול בנינו כתוצאה מן הכלל הדתי הנושן הכתוב במפורש, שחור על גבי לבן, בספר דברים. תוכניתו היתה:

אלמנה גוטרמן
לא זה ולא זה

• אחיו המנוח, חיים גוטרמן, לא השאיר זרע ולא צוואה. • על אחיו הבכור, הרחוק, מוטלת אישוא "החובה הקרו" שה, הרתית-לא-מית", לבוא אל נחלת-האבות שהשאיר אחריו המת ולהקים את שמו בישראל. הוא רואה בקיום מצוה זאת לא רק זכות, אלא אף חובה.

מיבן שנוכח נימוקים אלה התיאשה חנה מלהשיג חליצה בבית-הדין הרבני, שם מחייבים כמובן חוקי הדין ככתבם. היא החליטה לפנות לבית-דין אזרחי, לדרוש למנותה כ"אמטרוסטי על עיצוון בעלה, אותו אין היא יכולה כמובן לרשת כל עוד בעיית החליצה לא נפתרה.

המשפט האבי בפני השופט המחוייב ד"ר יצחק קיסטר, החייכני ונעים-ההליכות, הידוע כשומר דת ומסורת. הוא הבין היטב אינו שערוריה עלולה לצמוח ממתן-תוקף חוקי מחודש לזכות הייבום, דבר שיהווה למעשה הוראה מטעם בית-המשפט הישראלי כי האשה חייבת להיכנס למיטת האח בתוקף החוק. הוא הפעיל את מלוא בקאותו בספרות הרבנית המאוחרת, ערם תליתלים של הלכה על מנת להוכיח כי רבנים מאוחרים ספקו שמצוות חליצה קודמת למצוות ייבום.

תיכע יבום אינשא טובי
העולם הזה והעולם הבא

נחמה ונפש מבינה. רציתי לק גן עמו על מות בעלי האהוב. הוא קיבל אותי אומנם באדיבות, אבל לא הרגשתי כל צער בקולו. הוא החליק על שערותי, החל מחלק לי מחמאות, אמר שאני יפה ונחמדה מאד, ובמיוחד עתה, כשאני אבילה ולא-מאופרת. הוא הסביר לי שאינני מכירה אפילו את התכונות הנדירות הטמונות בי, והוסיף שכל הזמן מצאתי חן רב בעיניו. או הבניתי את כל העניין והפסקתי לבקר אצלו. אך מורגן אינשאאוטוב לא הגיח לה. כשההר לא בא אל מוחמד, בא מוחמד אל ההר. הוא ביקר בביתה, ניסה לשכנעה שתינשא לו ותשאיר בצורה זאת את כל העיזבון בידי שניהם, ללא צורך להניח נתחים ממנו בידי קרובים אחרים בעלי תביעות.

הרכוש והנפש גם יחד

אינשאאוטוב לא התיאש כאשר נוכח שלא הצליח לערוך את האהבה עד שתתפץ. אם נכשל הרחוק הוקן בדרך הרגש, עדיין עומדה לרשותו דרך החוק. כשהגשיה האלמנה לבית הדין הרבני תביעה לחליצה — הודיע בן השבעים, שאינו דתי, כי לא יסכים לחלוץ, הבא שורת נימוקים כבדרימשקל להחלטתו זאת:

* כפי שצולם עליידי צלם העולם הזה בבריוחתו, בשעת רדיפה דרמטית.

יכולים להתהוות שיקולים אנוכיים?

וכך נאמר במסך הדין שהוציא ד"ר קיסטר: "אצטט את תקנות האישות שנתקבלו בכינוס הרבנים הארצי בשנת תשי" (פורכמו בירחון קול תורה, אייר תשי"ג). התקנה הדנה בשאלה וידן היא תקנה ד', ושם נאמר, כי מאחר שבזמננו ברור שרוב היבמים אינם מכוונים לשם מצוה, ומאחר ש"הרבה קהילות קבלו עליהן שמצוות חליצה קודמת, לכן גוררים על כל תושבי הארץ לא לייבם גם אם שניהם רוצים אלא לחלוץ".

אולם יש להוסיף, ממשך פסק-הדין, "... כי במשך ה"דורות התקינו במקומות שונים תקנות שהאח אשר חולץ מקבל (מירושת הנפטר) יותר מאשר מגיע לו לפי הדין... התקנות נעשו בכדי להמריץ את האח לחלוץ מרצונו הטוב... מאחר ש... יכולים להתהוות כל מיני שיקולים אנוכיים אצל כל צד בעיכב התליצה".

אולם פסק-דין זה, שדחה את דרישתו של אינשאאוטוב למנוע כל הסדר של הרכוש בגלל זכותו לייבום, איננו סופי עדיין. אינשאאוטוב עומד להגיש ערעור בפני בית-הדין העליון, לתבוע את זכותו הכתובה בתורה. טוען הוא: "משפט זה אינו נוגע רק לעובדות הקשורות בבעייה הנדונה, אלא, ואולי בעיקר, לעצם קיום מדינת ישראל החדשה". ובעניין זה, הוא צודק בליספק: כי בית-הדין העליון ייקרא הפעם לפסק סופית באיור מאה חיה מדינת ישראל.

קרא. לא יתכן שלישאל יהיו מטוסים יעיי לים יותר מאשר לכריטים" הישיבה נקראה לאחר שצדפת מסרה ה"דעה לארגון ההגנה הצפון אטלנטי כי מכרה מספר מטוסי סילון מסוג מיסטר * לישראל, הודיעה על כוונתה ליצא מטוסים גוספים מסוג זה למדינות אחרות. מטוס המיסטר הצרפתי, שהוכנס לאחרונה לשימושן של חברות הברית האטלנטית, הוכיח את עליונותו על יתר מטוסי הקרב שבשרות חברות האמנה, בחודשים המעטים של שרותו. הבריטים, שרכשו עז עתה את מטוסי המיסטר 3 לשימוש באייהם בל"ב, לא היו מוכנים להסכים לעובדה כי באיזור הים התיכון יהיו ברשות מדינה זרה מטוסים מעולים יותר, מה גם שאנשי מטה חיל האוויר הבריטי, לא שכחו עדיין את הפלת המטת המטוסים בגנב.

בשבוע שעבר תוקן המעוות, כשמשלוח ראשון של מטוסי מיסטר 4, הגיע לקפרי סין, הוכנסו מיד לשימוש.

* חרוז עם שדה-בוקר.

שלוש שנים וציר ישראל הפורש, מועמד מפא"י לכנסת השלישית דויד הכהן, ממנו נסדר רק כמה ימים לפני כן.

ישראל תהיה תחנתו הראשונה של ראש המדינה העצמאית ביותר באסיה במסעו ה"ראשון בעולם. בשבעת ימי ביקורו כאן יסייר לארכה ולרחבה של ישראל מהגליל ועד הנגב, במתנות צבא, קיבוצים, מפעלי העשיה וחרושת, כשהוא מלווה בחלק מביי קוריו עליידי ראש המשלה בצצמו.

ביקור ארנו יסיים שלב אחד בפרשת ה"יחסים בין שתי המדינות, ישמש התחלה ל"שלב חדש של גיבוש ההישג הגדול של מל"חמת היחיד של ישראל במערכה לפתיחת השערים ליבשת אשר אליה היא שייכת ב"אורח טבעי — לאסיה.

כסחון מסתרי המיסטר

הנציג האנגלי בוועידת החימוש של ה"ברית האטלנטית התרתח: "לא יתכן!

יחסי חוץ

כוכב גדול יותר

כשינחות, בסוף חודש זה, בשדה התעופה בלוד, מטוס בן ארבעה מנועים כשעליו המטת הכוכבים הלבנים, המסמלים את עצמאותה של בורמה על מרובע כחול כרקע אדום, תחכה לחובש הטורבאן הלבן ורחב הכתפיים, ראש ממשלת בורמה ארנו, קבלת פנים מפר ארת בה לא זכה איש לפניו. על הרצף שלפני הבנין החדש של שדה התעופה ה"בינלאומי יצפו לו שני מכרים ותיקים: ראש ממשלת ישראל, משה שרת, שנפגש אהו בעת הויעדה הסוציאליסטית בראגנון, לפני

* חמשת הכוכבים של בורמה גרמו בתחילת היחסים בין שתי המדינות לכאב ראש לא קטן לאנשי הטכס שלא הבחינו כי ה"כוכבים אינם שווים בגודלם, לא ראו כל מש"מעות בכך. הכוכב המרכזי, שהוא גדול יותר, מסמל את אחדות המדינה, האחרים את חלקיה.

מדי, מוטב לישראל לתכנן כבר עתה את ה"צורך בהרחבה ניכרת.

כמו אקוואדור. כסוציאלי-דימוקראט, הושפע גרפה בעיקר ממיצעד האחו במאי בחיפה (א"יה המון של צעירים! אנתו באירופה מסוגלים לגייס רק זקנים!) כי אנטרימיליטריסט התרשם פחות ממיצעד ים העצמאות, אם כי היה מוכן להודות כי יחס הנוצר הישראלי לצבאו טובל פחות מן המסורת הצבאית השלילית של אירופה.

אפילו על הוצאת השילומים היו לו לאמר דברים חיוביים: הם הוצאי, לדעתו, בצורה יעילה יותר מאשר כספי תכנית-מרשל ב"ב מולדתו. אולם, הוהיר, על ישראל להתכונן ליום בו תישאר בלי שילומים ומענקים.

סיכם גרפה, בהחלטיות: "בשביל הרמני הממוצע, יש הבדל בין ההיחלם שהכיר ובין ישראל. ישראל היא מדינה כולה המדינות. הוא רוצה ביחסים עמה, כמו שהוא רוצה ביחסים עם אקוואדור". האם תוכל גרמניה לתחך בין ישראל והערבים? גרפה היה מסופק: "היחסים בין שני הגורמים לבין גרמניה עדיין אינם די לבכיים.